

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦЯ У ГАЛУЗІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Філософська дисципліна «Основи наукових досліджень та академічна доброчесність» є невід'ємною частиною підготовки наукових кадрів у вищій школі, у тому числі, фахівців у галузі економічної безпеки.

Наукова діяльність сучасного фахівця галузі економічної безпеки об'єктивно вимагає розуміння ним інформаційно-наукової картини світу, критичного осмислення тих явищ і процесів, що відбуваються у реальному швидкоплинному світі, а також вдалого застосування загальних та специфічних наукових методів під час дослідження. Одним із завдань на цьому шляху є встановлення критеріїв науковості знання. Розв'язанню його сприятиме сумлінне оволодіння глибокими знаннями з дисципліни «Основи наукового дослідження та академічна доброчесність».

Мета роботи: з'ясувати сутність критеріїв наукового знання, розглянути критичне мислення як складову інформаційної компетентності та наукової діяльності сучасного фахівця у галузі економічної безпеки.

Сутність критеріїв наукового знання визначає така інноваційна галузь, як методологія науки. Під критеріями наукового знання розуміють його обґрунтованість, достовірність, здатність до емпіричного підтвердження, можливість багатогранного експериментального відтворення, інформаційно-концептуальну зв'язаність, здатність до передбачень та ін. Зазначені критерії є характерними для всіх наук без винятку – від філософських, економічних, математичних, кібернетичних до природничо-наукових, технічних та соціально-гуманітарних наук. Характерною рисою стилю критичного мислення – є сумнів [1]. Наука є опорою не лише наукової раціональності, а й наукової ірраціональності, до якої належить наукова інтуїція, уява та творчість.

Наука отримує інформаційне знання, в тому числі, зі свого оточення, проте критичне перевіряє їх на істинність лише її притаманними засобами, прагне теоретично обґрунтувати свої положення і довести їх. Наука виконує гносеологічну функцію – узагальнення, інтеграція, синтез усіляких знань, відкриття

найзагальніших закономірностей, взаємозв'язків, основних підсистем буття; формування гіпотез про загальні принципи, тенденції розвитку; первинних гіпотез про природу конкретних явищ, ще не оброблених спеціально-науковими методами. У сучасному цивілізованому просторі принципове значення має конвенціональність (А. Пуанкаре), продуктивний діалог, інтенсивна взаємодія різних культур, кроскультуралізм та культурна дифузія. На передній план у цьому діалозі виходять евристичні функції методології та методики, спрямовані на вирішення таких інноваційних ідей і категоріальних структур, що могли б стати в умовах глобалізації та соціокультурної трансформації підвалинами культури майбутнього людського світу. Завдяки науковим відкриттям, людство поповнює і поглиблює свої уявлення про Всесвіт, що здійснюється у процесі узагальнення науковими результатами усього комплексу наук, асимілюючи у понятійно-категоріальному апараті основні досягнення останніх. Виникнення нових наук, парадигм, теорій і понять завжди відображається у методології. Зокрема, відбувається перенесення понять – наприклад, із психології (поняття діяльності), з етнографії (поняття традиції), з літератури (поняття символу), з культурології (поняття архетипу) – у теорію пізнання, для якої вони стали не менш важливими, ніж власні поняття.

Гносеологія, опановуючи досягнення конкретних наук, генерує нові форми пізнання, які потім приймаються наукою як методологічне підґрунтя для відкриття досі ще не відомих закономірностей у природі і суспільстві. Водночас, вироблені в науці нові поняття, терміни, теорії, істотно впливають на світогляд людства бачення картини світу[2]. Так, з виникненням у 60-70 роках ХХ ст. теорій, самоорганізації і нерівноважної термодинаміки, їхні терміни: «дисипативна структура», «флуктуація», «хаос», «біфуркація», «атрактор», «нелінійність», «самоорганізація», «когерентність» тощо, глибоко вкоренилися в сутність методології, особливо в філософію інновацій і соціологію науки, кардинально змінюючи світоглядні, гносеологічні та методологічні орієнтири різних галузей наукового знання. Процес сучасного стану пізнання світу характеризується інновацією органічного поєднання наукової, філософської та ненаукової форм знання, що переплітаються у реальній соціальній діяльності. Історія методології науки свідчить, що ці складові пізнання завжди мали важливе значення у розвитку науки. Прикладом цього може бути листування між Лейбніцем і Кларком, яке продовжувалося протягом багатьох років і стосувалося не лише наукових, але й світоглядних, морально-етичних, теологічних та інших проблем, що надали

методологічного сенсу науковим твердженням, а згодом перетворилися на природничо-наукові аргументи. Відома також дискусія між Ейнштейном і Бором про розбіжність позицій щодо положень квантової фізики та їхніх світоглядних поглядів, яка визначалася відмінністю рівня їх критичного та культурного мислення. Сучасна ж теорія пізнання відрізняється дедалі більшою соціальною спрямованістю. Це означає, що методологія науки сьогодні орієнтується на вивчення та аналіз більш повної репрезентації складної організації когнітивного процесу, на який впливають соціально-психологічні, етичні, релігійні, побутові, навіть містичні погляди, почуття та уявлення вчених, а також відповідні соціокультурні умови їхньої творчої діяльності. Пізнання – це найбільш соціально-обумовлена діяльність людини, воно передусім є соціальним продуктом[3].

Сучасні науки змінюють і видозмінюють не тільки інтелектуальний, але також соціокультурний, економічний і політичний світ, що спонукає сучасну методологію дедалі більше залучати у свою сферу не лише когнітивні, але й породжувані конкретними науками соціально-економічні, соціально-екологічні та морально-етичні проблеми, у тому числі, норми і принципи академічної доброчесності. Розглянемо таке значиме для формування інформаційної компетентності науковця питання про те, що є метод, методологія та методика наукового дослідження та чим вони відрізняються. *Метод* (з грецької – буквально «шлях до будь-чого», у загальному значенні – спосіб досягнення мети, певним чином, упорядкована діяльність, спосіб побудови і обґрунтування наукового знання. Свідоме використання науково обґрунтованих методів є суттєвою умовою одержання нових знань.

Метод тісно пов'язаним з теорією, яку науковці використовують для здобуття нових наукових знань, відкриття закономірностей. *Методика* – це фіксована сукупність прийомів, практичної діяльності, що приводить до заздалегідь визначеного результату. На відміну від методу, до завдання *методики* не входить теоретичне обґрунтування здобутого результату. Вона конкретизується на технічному боці експерименту і на регламентації дії дослідника у науковому пізнанні. Методика відіграє важливу роль в емпіричному дослідженні (спостереженні та експерименті). *Методологія* (з грецької-вчення про метод) – по-перше, це сукупність пізнавальних засобів, методів, прийомів, принципів, нормативів, що використовуються даною конкретною наукою. Загальнонаукова методологія спирається на методи (аналізу, синтезу, індукції, дедукції, експерименту та ін.)

пізнання, на загальні форми наукового пізнання (наукову ідею, науковий факт, наукову гіпотезу, наукову теорію, наукову концепцію). По-друге – це сфера знання, що вивчає засоби, передумови, принципи організації пізнавальної і практично-перетворюючої діяльності. Методологія конкретних наук виробляє конкретні методики дослідницької діяльності.

Таким чином, підготовка висококваліфікованих бакалаврів, здатних успішно працювати в обраній сфері діяльності, які володіють сучасним економічним мисленням, універсальними і професійними компетентностями щодо аналізу взаємозв'язків у традиційних та мережевих економічних системах, розробки і прийняття обґрунтованих рішень у галузі економічних і фінансових завдань, які висувають питання економічної безпеки підприємства, у невеликій степені залежить від належного вивчення навчальної дисципліни «Основи наукового дослідження та академічна доброчесність». Навчання за програмою передбачає підготовку фахівців, які керуючись правовими регуляторами обліково-економічного спрямування, здатні професійно застосовувати на практиці здобуті загальнонаукові та економічні знання в контексті дослідження рівня економічної безпеки підприємства, встановлення наявних загроз його розвитку, розробки стратегії економічної безпеки та критеріїв її оцінювання. Для цього вони мають володіти основами методології, навичками абстрактного, критичного та сучасного економічного мислення, методами виконання логічних операцій, універсальними і професійними компетентностями щодо застосування одержаних знань для вирішення різноманітних пізнавальних, дослідницьких і практичних завдань, а також додержуватися принципів та норм академічної доброчесності.

Список джерел:

1. Aksyonova V., Sklovsky I. Personality as a phenomenon of civilized adoption of European values. Problem space of modern society: communicative and pedagogical interpretations collective monograph. Part I. Institute of European Integration. Warsaw: BMT Erida Sp. Z o.o, 2019. P.126– 141.

2. Svitlana Suvorova, Alex Halapsis, Stella Vetrova, Vira Aksyonova, Igor Sklovsky Interrelation and Consistency in the Thematic Stages of the Publicistic Style. Studies in Media and Communication Vol. 10, No. 3; 2022, p. 205-209. (SCOPUS).

3. Oleksii Shtepa, Svitlana Kovalenko, Olha Koban, Oleksandr Holovko, Vira Aksyonova. Socio-philosophical analysis of Ukrainian legal mentality in the context of European integration processes. Instituto de Estudios Políticos y Derecho Público "Dr. Humberto J. La Roche" de la

Мухіна Галина

Донецький державний університет внутрішніх справ

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS У КУРСАНТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНО- ОРІЄНТОВАНИХ ДИСЦИПЛІН

У сучасному світі професійні знання і досвід не мають такої практичної цінності, якщо вони не підкріплені розвиненими soft skills або м'якими навичками. Згідно з дослідженням, проведеним компанією Wonderlic, 93% опитаних роботодавців відзначили, що наявність soft skills у кандидата є важливим фактором при прийнятті рішення про його працевлаштування [3]. Проте варто зауважити, що на сьогодні не існує однозначного визначення поняття «soft skills» та переліку цих навичок. Дослідники визначають це поняття через призму власного сприйняття та сфери своїх наукових інтересів. Наведемо декілька визначень цього поняття.

За окресленням Д. Татаурщикової soft skills, перш за все, це уніфіковані навички й особисті якості, що підвищують ефективність роботи і взаємодії з іншими людьми. На думку дослідниці до цих навичок належать: управління особистісним розвитком, вміння грамотно управляти своїм часом, переконувати інших, навички ведення переговорів, здатність до лідерства тощо. Досліджуючи окреслену тему О. Сосницька наголошує на тому, що м'які навички – це комунікативні й управлінські таланти, які проявляються в умінні переконувати, управляти, робити презентації, знаходити потрібний підхід до людей тощо. Нам імпонує визначення поняття яке наводить у свої дослідженнях Н. Самолюк, «soft skills» - це комплекс «гнучких» компетентностей, що включає соціальні, емоційні, когнітивні та управлінські компоненти» [3].

Як зазначалося вище, на сьогодні, не існує чітко визначеного переліку м'яких навичок тому, що для різних видів діяльності пріоритетними є різні види soft skills. Проте ми можемо окреслити перелік таких навичок, які на нашу думку, необхідні поліцейському для виконання ним професійної діяльності: базові комунікативні навички, навички самоменеджменту та навички ефективного мислення.